

PAUL GOMA

Levél:

Pavel Kohoutnak és Barátainak!

Szolidarizálok az önök akciójával. Az önök helyzete az enyém is; Csehszlovákia helyzete - majd mindenben - azonos Románia helyzetével. Élőként, túlélőként ugyanabban a lágerben, ugyanabban a "Biafrában" vagyunk (s ennek fővárosa Moszkva). Önöknek, cseheknek és szlovákoknak volt egy '68-uk, a magyaroknak '56-uk, a lengyeleknek '56-uk, '71-ük és szakadatlanul...; a kelet-németeknek volt egy Berlinük, és ma van egy Birmannjuk. Mi, románok, nem rendelkezünk hasonló fegyvertényekkel. De a szenvedés nem mindig áll arányban a lázadó kiáltás hangerejével. Önöket leigázták az oroszok. Minket, románokat románok igáztak le - s ez végül is fájdalmasabb és hatékonyabb, mint egy idegen uralom. Mi mindannyian ugyanazon csizma talpa alatt élünk (elég, hogy *talp*, minősíteni szükségtelen). Azonos mindannyiunknál a legegység jogok hiánya, azonos az ember semmibevevése, azonosak a szemérmetlen hazugságok - mindenütt. Mindenütt: szegénység, gazdasági káosz, demagógia, bizonytalanság, terror. Bikacsök-Béklyó-Korrupció, íme ez a három kar, mely honfitársainkat a történelem kapaszkodóján ezeréves lemaradásban visszatartja.

És mégis bizonyítható (s mostantól fogva szüntelenül az lesz), hogy lehet harcolni a tervszerű lealacsonyítás ellen, amelynek a szocialista-sztálinista rendszerekben ki van az ember téve. A Szó, a Toll, a Lelkiismeret megzavarta azok emésztését, akik nevünkben, „javunkra” eltipornak minket, piramisokat hordatnak össze velünk, bebörtönöznek, megbilincselnek (s a bilincseket csak azért veszik le rólunk néha, hogy olcsó handabandázásukat meghallgassuk). Legyilkolnak minket. Ám emésztésük már korántsem zavartalan. Sőt, meggyőződéseim: végérvényesen blokáldott. És nem csak azért, mert a mi célunk, a mi ügyünk igaz - hisz annyi igaz ügy bukott már el -, hanem azért, mert a mi fegyverzetünk az Ige, mely élesebb a kardnál. Nálatok orosz kardok; román (bennszülött, dákoromán, végül is testvéreink kardja) nálunk, Romániában - ; le kell eresztetni a kardokat, visszatenni tokjukba.

Talán egy aljas és jelentéktelen gondolkodásban egy ideológia lehet részint az ember szolgálatára, s ugyanakkor a fejét is követelheti az embernek, nem állván összefüggésben sem az eszmével, sem az emberrel.

Csehek, Szlovákok, Magyarok, Lengyelek, Németek - veletek vagyok! Mellettetek áll lélekben sok, nagyon sok román értelmiségi, akkor is, ha nevüket nem írták az enyém mellé.

Bukarest, 1977. január

(fordítás)

(Franciából fordította Molnár János.)